

© Giorgia Bertazzi

**concerto
BUDAPEST**

BEETHOVEN-EST
ANTJE WEITHAASSZAL

2017. NOVEMBER 29. / 30. 19.30

ZENEAKADÉMIA
NAGYTEREM

BEETHOVEN D-dúr hegedűverseny, op. 61

– szünet –

TAKEMITSU Toward the Sea II.

BEETHOVEN IV. (B-dúr) szimfónia, op. 60

Közreműködik **Antje Weithaas** hegedű
továbbá **Kaczander Orsolya** fuvola, **Polónyi Ágnes** hárfa
Concerto Budapest

Vezényel **Keller András**

KELLER ANDRÁS és a CONCERTO BUDAPEST

A Concerto Budapest Magyarország egyik vezető nagyzenekara, történelmi múlttal és a fiatal zenészek dinamizmusával. Nagyívű műsorszerkesztésével elkötelezetten képviseli a progresszív és sokszínű, egyedülálló repertoárt, mely a közkedvelt mesterművektől a legújabb, 21. századi kortárs darabokig terjed. Vendégei olyan világhírű művészek, mint Gidon Kremer, Gennagyij Rozsgyesztvenszkij, Jevgenyij Koroljov, Boris Berezovsky, Isabelle Faust vagy Sir James Galway.

Művészeti igazgatója 2007 óta a Liszt- és Bartók–Pásztory-díjas, érdeemes művész, Keller András. A neves hegedűművész, karmester, a világ vezető vonósnégyesei között számon tartott Keller Quartet alapítója, és 2016-tól a prominens, londoni Guildhall School of Music and Drama hegedűprofesszora.

ANTJE WEITHAAS

A hegedűművészek középgenerációjának világszerte elismert képviselője, aki szólistaként, kamarazenészként és művészeti vezetőként is rendkívül aktív. Azonkívül, hogy a vezető német zenekarokkal és a Philharmonia Orchestrától a BBC Szimfonikusokig számos legendás zenekarral rendszeresen adja elő Mozart, Beethoven, Berg vagy Jörg Widmann hegedűversenyait, az utóbbi években az Arcanto Vonósnégyessel is aktívan koncertezett. Emellett 2009 óta a Camerata Bern művészeti vezetője; ez az együttes többek között Beethoven szimfóniáit szólaltatta meg az irányításával. Antje Weithaas jelenleg a berlini Hanns Eisler főiskola professzora.

KACZANDER ORSOLYA

Napjaink legkiválóbb magyar fuvolaművészeinek egyike. A hangversenylátogatók leggyakrabban a Concerto Budapest művészeként és szólamvezetőjeként találkozhatnak vele, de kortárs zenei hangversenyeknek is rendszeres és elkötelezett közreműködője szólistaként és kamarazenészként. Játékát az arányok kiegyensúlyozottsága, a külsőségektől mentes, lényegre koncentráló zenei fel fogás és a különlegesen tiszta csengésű fuvolahang jellemzi.

POLÓNYI ÁGNES

2006 óta a Budapesti Fesztiválzenekar művésze, 2009-től szólóhárfa. 16 éves kora óta – szólistaként és kamarazenészként – rendszeres fellépője rangos komolyzenei fesztiváloknak. 2005-ben Fischer Annie előadó-művészeti ösztöndíjban részesült. A kortárs zene a szívügye, 2009-ben Artisjus díjjal jutalmazták a magyar zeneművek bemutatása és megismer tetése érdekében végzett kimagasló tevékenységéért. A 2009/10-es tan évben a grazi Zeneművészeti Egyetem hárfa vendégprofesszora volt.

Beethoven egyetlen hegedűversenye és *IV. szimfóniája* egymás szomszédságában keletkezett 1806-ban, ám a szimfóniát csak a következő évben, néhány hónappal a *Hegedűverseny* után mutatták be Bécsben. Mindeközben befejezéshez közeledett a *G-dúr zongoraverseny* komponálása is: Beethoven szimfonikus szerzőként életének első nagy csúcspontjára érkezett ekkor. Pontosabban a versenymű műfajában valóban ekkor tetőzött művészete; ami a szimfóniát illeti, az *Eroica* és a *Kilencedik* közötti monumentális emelkedőnek még csupán az első – bár igen jelentős – állomásainál tartott. De például a *Razumovszkij-vonósnégyesek* születése is 1806-ra, egy – fokozódó süketsége ellenére – hallatlanul intenzív és termékeny hároméves periódus első esztendejére esik.

Ludwig van BEETHOVEN D-dúr hegedűverseny, op. 61

A *Hegedűverseny*t a kor Beethoven által is igen nagyra becsült hegedűvirtuóza, Franz Clement mutatta be a Theater an der Wienben, a színház zenekarának élén. (Clement itteni zeneigazgatóként jelentős színpadi tapasztalatokkal rendelkezett, még Beethoven is kikérte tanácsait a *Fidelio* komponálása során.) Fogadtatása eleinte meglehetősen hűvös volt, ellentétben az akkoriban bemutatott szimfóniákéval és zongoraversenyekével. Egyhangúnak és összefüggéstelennek (!) ítélték, s a darabot nyitó négy üstdobütéssel sem tudtak mit kezdeni. Az utókor szemében azonban a 25 perces nyitótétel – Beethoven egyik legterjedelmesebb tétele, a szimfóniákat is beleértve – többek közt éppen a szervességgel vívja ki csodálatunkat; többek között azzal, ahogyan Beethoven a tétel tematikus anyagát és ritmikai szókincsét az üstdob löktetéséből kibontja. Számunkra a lassú tétel – s ebben legközelebbi rokona éppen a *IV. szimfónia Adagiója* – a maga derűs nyugalomával szerzőjének legmegkapóbb lírai kitárulkozásai közé tartozik, a záró *Rondót* pedig néptánc-ihletésű hangjával, feltartóztathatatlan lendületével és a szólista szempontjait is előzékenyen figyelembe vevő virtuozitásával kifejezetten – és a legjobb értelemben – közönségarát és elbűvölő zenének érezzük. S alig találunk más darabot a terjedelmes hegedűverseny-repertoárban, amely ilyen természetességgel bontakozna ki a hallgató előtt, azt az illúziót keltve, hogy ez esetben „a dal szüli énekesét”, s amely, minden karakterbeli gazdagságával együtt, minden ütemében ugyanazokat a géneket hordozná magában.

Tōru TAKEMITSU *Toward the Sea II.*

Tōru Takemitsu (1930–1996) a 20. század egyik legfontosabb japán zeneszerzője volt, akire – különböző korszakaiban – meghatározó befolyást gyakorolt Messiaen és Cage, és akinek 1957-es vonós *Requiem*jéről Stravinsky nagy elismeréssel nyilatkozott. Takemitsu 1980-tól kezdve egy sor kompozíciót szentelt a tenger megjelenítésének; ez azonban korántsem valamiféle képszerű ábrázolást jelent, illetve jóval sokrétűbb annál. Amint maga összefoglalta: „Ez a zene tiszteletadás a tengernek, amelyből minden származik, és felvázolja a tonalitás tengerét is”. Másutt a meditáció és a tenger szoros összefonódottságára utalt. A mű a Greenpeace környezetvédő mozgalom megrendelésére született, és egy bálnamentő programot támogatott vele a zeneszerző.

A *Toward the Sea* – japánul: 海へ, kiejtése: Umi e – eredetileg altfuvólára és gitárra íródott 1981-ben, de a szerző még ugyanabban az évben átírta altfuvólára, hárfára és vonószekarra – hangversenyünkön ez utóbbi verzió hangzik fel. Mint a tengerhez kötődő darabjai mindegyikében, itt is szerepet játszik az Esz-E-A (vagyis S-E-A) tengeri „leitmotív”, amely a maga egyszerűségében a hallgató számára is jól kivehetően „hajózik” a folyton változó, kromatikus harmóniák „tengerén”.

A darab három részre tagolódik; címeik – *Az éjszaka*, *Moby-Dick*, illetve *Cape Cod* – Melville kultikus regényére utalnak. A szerző ezzel művének a már említett meditatív, spirituális jellegét hangsúlyozta. A darab időbeli lebegését Takemitsu az eredeti változatban azzal is elősegítette, hogy nem használt ütemvonalakat – a zenekari változatban ezek csupán vezényléstechnikai okokból szerepelnek.

Ludwig van BEETHOVEN IV. (B-dúr) szimfónia, op. 60

Schumann szerint Beethoven – Franz von Oppersdorff gróf megrendelésére komponált és neki is ajánlott – IV. szimfóniája úgy fest az „Eroica” és a „Sors” szimfónia szomszédságában, „mint egy karcsú görög leány két marcona északi óriás között”. Annak, hogy a mű a karcsúság benyomását kelti, egyik oka a levegős, Haydn utolsó londoni szimfóniáéira emlékeztető hangszerelés. A nyitótétel lassú bevezetése is a haydni mintát követi; s archaizál Beethoven azáltal

is, hogy a *II.* és a *III. szimfóniától* eltérően ezúttal ismét *Menuetto* következik a lassú tétel után.

A darabot átjáró apollói derűt – hogy Schumann görög allúzióját továbbfejlesztjük – Beethoven rendkívül erőteljes dramaturgiai eszközzel alapozza meg: a mű és az I. tétel B-dúr hangnemével szemben a lassú bevezetés b-mollban kezdődik, és magányos, melankolikus, sőt komor hangot üt meg, látszólag irányt veszelve hányódva a legkülönbözőbb, váratlan és távoli hangnemek között. Ebből a lelkiállapotból robban ki, alig felülmúlható kontrasztot alkotva – és mintegy a *IX. szimfónia* zárótételében az *Örömóda* előkészítését megelőlegezve – az *Allegro vivace* főrésze maga hol ujjongó-játékos, hol népünnepélyre emlékeztető, hol pasztorális hangjával. A tétel befejezése – rövidített visszatérést követő, hangsúlyos kódával – ismét jellegzetesen beethoveni.

Az Esz-dúr, szonátaformájú *Adagio*, mint már utaltunk rá, különlegesen megkapó és varázslatos zene, az egyik legszebb azok közül a tételek közül, amelyek tökéletesen mentesek a Beethovennél szinte mindig jelenlévő baljós, illetve küzdelmes-hősi színezettől.

Bár a kottában ezután hivatalosan *Menuetto* következik, mégis scherzo ez a javából. Jóllehet metrumjelzése 3/4 és visszatérő (ABA) formájú, a sistersgő tempó, a játékosan ugráló dallamvonal, s főképpen a már a kezdő ütemekben megjelenő, ambivalens metrum-játék (ún. hemiola) egyértelműen eldönti ezt a kérdést. A mérsékeltebb tempójú triószakasz fúvósokra hangszerelt akkordsorai pedig a Beethovennél gyakran visszatérő vadászat toposzt idézik.

A zárótétel pedig a felszabadult, bár a leggondosabb szonátaformában megfogalmazott vidámságé, amely mindvégig könnyedséggel van átítatva – az *V. szimfónia* zárótételének eksztázis és monumentalitás felé hajló boldogsághangja itt még nyomokban sem jelentkezik.

BEETHOVEN VIOLIN CONCERTO WITH ANTJE WEITHAAS

BEETHOVEN Violin Concerto in D major, Op. 61

TAKEMITSU Toward the Sea II.

BEETHOVEN Symphony No. 4 in B-flat major, Op. 60

Performers **Antje Weithaas** violin

Orsolya Kaczander flute, **Ágnes Polónyi** harp

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor **András Keller**

Sandwiched between two Beethoven classics is one of the most fascinating works of 20th century Japanese classical music – one which has a link to the environmental protection movement Greenpeace: this is the far from standard, albeit all the more exciting programme of this promising concert. For generations, Beethoven's *Violin Concerto in D major* has been one of the most performed works on the concert repertoire, and rightly so. The soloist for this evening is the German violinist Antje Weithaas who also travels the world as a chamber musician. Toru Takemitsu, who died in 1996, is perhaps the best-known global representative of Japanese composition. The influences of Debussy and Messiaen are apparent in his music just as much as traditional Japanese melodic rhythms as well as many Western compositional techniques of his time. *Toward the Sea* composed in three separate versions was commissioned by Greenpeace for its Save the Whales campaign. This is why there is a connection with Melville's *Moby Dick* to the titles of the three parts. The two soloists of the second version (1981) played at this concert are flautist Orsolya Kaczander and harpist Ágnes Polónyi: one is the principal soloist of Concerto Budapest, the other of Budapest Festival Orchestra, a regular guest performer of contemporary music programmes by the ensemble. The concert winds up with Beethoven's *Symphony No. 4*. Berlioz was so enamoured of the second movement of this work that he insisted it could not have been created by a human but only by Archangel Michael.

**concerto
BUDAPEST**
zene szenvedéllyel

www.concertobudapest.hu

hetiválasz

ORIGO

PAPAGENO